



В.І Зіньков,
голова Джанкойського
міськрайонного суду
АР Крим

Summary
Motivates the necessity for introduction of the standards for the workload of the judges of general courts when deciding civil and administrative cases having regard to the modern technologies, suggests methodology to define optimal norms of this workload

Пропозиції щодо визначення критеріїв нормування навантаження суддів при розгляді цивільних та адміністративних справ

Розробка методики визначення критеріїв нормування навантаження на суддів викликана необхідністю створення єдиних стандартів навантаження з розгляду цивільних справ на кожного суддю загальних судів першої інстанції, які б визначали максимальну кількість справ, що їх суддя може розглянути якісно за певний період часу.

Історія розвитку правосуддя в інших державах свідчить, що одним із елементів становлення правосуддя як складової державної влади — є визначення і на законодавчому рівні закріплення стандартів навантаження з розгляду справ на суддів.

Так, наприклад, в Канаді суддя місцевого суду не може розглянути більше 200 цивільних справ на рік, і це закріплено законодавчо.

Прийнятий 7 липня 2010 р. Закон № 2453-VI «Про судоустрій і статус суддів» визначає правові засади організації судової влади та здійснення правосуддя в Україні, систему та порядок здійснення суддівського самоврядування і встановлює систему, загальний порядок забезпечення діяльності судів.

Наявність чітко визначеної норми праці для судді дасть можливість встановити наскільки ефективно організовано процес здійснення правосуддя тим чи іншим суддею окремо, так і судом загалом

Беручи до уваги те, що відповідно до чинного законодавства місцеві загальні суди також є адміністративними місцевими судами та їм підсудні також справи відповідно до Кодексу адміністративного судочинства України (далі — КАС), то до цих судів щомісячно надходить велика кількість як цивільних, так й адміністративних справ. Із урахуванням того, що відповідно до вимог Цивільного процесуального кодексу України і КАС судовий процес може фіксуватися технічними засобами, стало можливим хронометрування часу, необхідного для розгляду справ.

Запровадження стандартів навантаження (далі — стандартів) надає можливість:

по-перше, — з'ясувати фактичну ситуацію із навантаженням суддів справами у судах першої інстанції загальних судів України,

і таким чином скоригувати кількість суддів у судах відповідно до стандартів;

по-друге, — якісний розгляд цивільних справ у першій інстанції має сприяти зменшенню апеляційних скарг, внаслідок чого підвищиться авторитет судової влади і зросте рівень довіри до неї населення;

по-третє, — наявність чітко визначеної норми праці для судді дасть можливість встановити наскільки ефективно організовано процес здійснення правосуддя тим чи іншим суддею окремо, так і судом загалом.

Система нормування навантаження на суддів дасть змогу врегулювати величину максимальної кількості справ, які зможе розглянути суддя за певний час з дотриманням норм процесуального закону

Зважаючи на те, що на розгляд цивільної справи невеликої складності (першої категорії), наприклад, справи про розірвання шлюбу, з винесенням рішення витрачається приблизно година, то є можливість визначити, скільки справ цієї категорії складності зможе розглянути суддя за один повний місяць (див. відповідні пропозиції у табл.).

Один повний місяць має в середньому 20 робочих днів. Якщо суддя розглядає також і кримінальні справи, у зв'язку з чим має виділяти, наприклад, два дні на тиждень на їх розгляд, то на розгляд цивільних справ у нього залишається три дні на тиждень, 12 робочих днів на місяць.

Якщо, наприклад, проаналізувати середньостатистичний графік роботи судді, згідно з яким з 8.00 до 9.00 год. розглядаються протоколи про адміністративні правопорушення, з 9.00 до 10.00 год. — проводяться попередні засідання з розгляду цивільних справ, з 10.00 — до 12.00 год. можуть бути розглянуті дві цивільні справи (по одній годині на кожну). З 12.00 до 13.00 год. перерва на обід. З 13.00 до 14.00 год. — попередні засідання, а з 14.00 до 17.00 год. — можуть бути розглянуті три цивільні справи невеликої складності за умови, що жодна з них не відкладається. За дотримання такого графіка суддя за 12 робочих днів може розглянути 60 справ (12 днів x 5 справ). Отже, орієнтовне навантаження судді на місяць з розгляду цивільних справ першої категорії складності може становити 60 справ (див. табл.).

Таким чином, можна визначити відносну величину навантаження, за якої показник Н1 — є оптимальною величиною кількості цивільних справ, які суддя зможе розглянути за місяць, при розгляді також і кримінальних справ.

Пропонована система нормування навантаження на суддів дасть змогу врегулювати величину максимальної кількості справ, які зможе розглянути суддя за певний час з дотриманням норм процесуального закону.

Збільшення кількості справ порівняно із значеною величиною може слугувати підставою для обґрунтування того, чому знизилась якість з їх розгляду, а зменшення навантаження і, відповідно, зниження якості розгляду справ може свідчити про неналежну організацію суддею роботи з відправлення правосуддя.

За умови, коли суддя не розглядає кримінальні справи, його навантаження на місяць з розгляду цивільних справ 1-ї категорії може збільшуватись на 40 справ, тобто два дні на тиждень, вісім днів на місяць ($8 \times 5 = 40$), а разом максимальна кількість цивільних справ 1-ї категорії, яка може бути розглянута, становить 100 справ. Цей показник позначається Н2 і він є відносним, оскільки в ньому не передбачена погіршеність, пов'язана з необхідністю відкладення справи, або оголошення перерви під час її розгляду, або відмови від позову і залишення без розгляду. Відповідно, якщо суддя розглядає справи 2-ї, 3-ї, 4-ї, 5-ї, або шостої категорій складності, кількість розглянутих справ зменшиться, оскільки на їх розгляд витрачається більше часу.

У разі якщо суддя посідає адміністративну посаду (голова або його заступник), то у зв'язку з цим на одну год. в день зменшується час розгляду ним цивільних справ, що означатиме належність до показника Н3 — 80 справ на місяць. Якщо цей суддя розглядає також і кримінальні справи, то навантаження становитиме 40 цивільних справ першої категорії. Якщо ж голова суду розглядає цивільні справи більшої складності: наприклад, шість справ 6-ї категорії (36 год.) та одну справу 4-ї категорії (4 год.) = (40 год.), кількість цивільних справ зменшиться відповідно до категорії складності.

Необхідно також застосовувати коефіцієнт корегування навантаження (К), оскільки принаймні мінімум три цивільні справи на тиждень суддя змушений буде відкласти або оголосити перерву в їх розгляді:

(К1) — коефіцієнт корегування щодо цивільних справ, якщо суддя розглядає і кримінальні справи;

(К2) — коефіцієнт корегування щодо цивільних справ, якщо суддя розглядає тільки цивільні справи;

(К3) — коефіцієнт корегування щодо цивільних справ, якщо суддя розглядає і кримінальні справи, а також виконує адміністративні повноваження.

При розгляді суддею тільки цивільних справ — Н2, з урахуванням погрішності (К2) (мінімум три справи на тиждень, або 12 справ за чотири тижні ($3 \times 4 = 12$), кількість цивільних справ 1-ї категорії, які він може розглянути за місяць, становитиме 88 справ ($100 - 12 = 88$). Зрозуміло, що ці показники є приблизними.

Якщо суддя розглядає цивільні та кримінальні справи — Н1, з урахуванням коефіцієнта погрішності (К1) — одна цивільна справа на тиждень, або чотири справи на місяць, кількість цивільних справ 1-ї категорії, які він може розглянути за місяць, становитиме 56 справ ($60 - 4 = 56$).

При розгляді суддями, які виконують адміністративні повноваження, цивільних і кримінальних справ — Н3, з урахуванням коефіцієнта погрішності «К3» (мінус одну справу на тиждень, чотири справи на місяць), кількість цивільних справ 1-ї категорії, які цей суддя може розглянути за місяць, становитиме 36 цивільних справ ($40 - 4 = 36$).

Кількість цивільних справ, які суддя може якісно розглянути протягом одного місяця, безпосередньо залежить від їх складності

Така схема дає змогу орієнтовно встановити і розрахувати допустиме навантаження на кожного суддю для якісного виконання ним своїх посадових обов'язків з відправлення правосуддя.

Необхідно також урахувати час, необхідний для підготовки судді до розгляду цивільної справи. Цей час визначається за коефіцієнтом (П). Цей коефіцієнт перебуває в прямій залежності від категорії складності цивільної справи. На нашу думку, коефіцієнт (П) має становити $\frac{1}{3}$ частину часу, необхідного для розгляду цивільної справи відповідної категорії. Цей показник є відносним і його можна обговорювати.

Наприклад, для підготовки цивільної справи 6-ї категорії, на розгляд якої відведено шість годин часу, необхідно дві години на підготовку ($6 : 3 = 2$) — коефіцієнт (П). Таким чином, весь час, необхідний для розгляду такої цивільної справи, становитиме вісім годин.

Беручи до уваги викладені положення методики, можна вирахувати, що на підготовку до розгляду цивільної справи необхідний час:

1-ї категорії — 20 хв. ($60 : 3 = 20$), загальний час розгляду справи — одна год. 20 хв.;

2-ї категорії — 40 хв. ($120 : 3 = 40$), загальний час розгляду — дві год. 40 хв.;

3-ї категорії — одна год. ($180 : 3 = 60$), загальний час становитиме чотири год.;

4-ї категорії — одна год. 20 хв. ($240 : 3 = 80$), загальний час — п'ять год. 20 хв.;

5-ї категорії — одна год. 40 хв. ($300 : 3 = 100$), загальний час розгляду шість год. 40 хв.;

6-ї категорії — дві год. ($360 : 3 = 120$), загальний час розгляду — вісім год.

Отже, кількість цивільних справ, які суддя може якісно розглянути протягом одного місяця, безпосередньо залежить від їх складності.

Для визначення навантаження на суддю з розгляду цивільних справ на місяць відповідному працівнику суду слід лише враховувати такі показники:

- категорію складності справи (див. табл.);
- порядок розгляду суддею цивільних справ — Н1, Н2, Н3;
- коефіцієнти (П) і (К1), (К2), (К3).

При розробці цієї методики автор виходив з того, що вона має бути максимально простою і прозорою, та давала б можливість доволі легко визначати рівень навантаження на суддю, без врахування якихось специфічних обставин, вплив яких дуже важко перевірити.

Таблиця складності була розроблена з врахуванням практики розгляду цивільних справ у загальних судах першої інстанції і використовувалась спочатку при розподілі справ, оскільки давала можливість провести диференційний та об'єктивний розподіл справ між суддями (справи розподілялись не тільки в порядку черговості, а й з врахуванням складності). Отже, судді отримували однакову кількість справ різних категорій складності, завдяки чому навантаження було однаковим не тільки в кількісному складі, але й щодо складності. Черговість справ відповідала вхідному номеру справи, а це давало можливість відстежувати та перевіряти правильний розподіл справ відповідальним спеціалістом суду. Таким чином, голова суду мав надійний механізм розподілу справ, який не викликав жодних сумнівів щодо його об'єктивності, та давав змогу перевіряти правильність розподілу справ між суддями в будь-який час.

Наявність в юридичній літературі також пропозицій щодо визначення критеріїв нормування навантаження на суддів при розгляді кримінальних справ дає можливість створити єдині стандарти навантаження на суддів загальних судів України та закріпити їх на законодавчому рівні.

**Визначення часу,
необхідного для розгляду певної категорії справ,
залежно від їх складності**

Категорія складності	Цивільні справи	Адміністративне судочинство (КАС)	Час, необхідний для розгляду справи
1 категорія	1. Наказове провадження. 2. Подання відділу державної виконавчої служби. 3. Скарги у порядку виконавчого провадження. 4. Розірвання шлюбу. 5. Стягнення аліментів. 6. Зміна порядку стягнення аліментів.	Скорочене провадження	Одна год.
2 категорія	1. Окреме провадження. 2. Стягнення заробітної плати.		Дві год.
3 категорія	1. Позбавлення батьківських прав. 2. Поділ майна.	1. Спори про визнання дій суб'єкта владних повноважень неправомірними. 2. Позови про оскарження постанов про притягнення до адміністративної відповідальності.	Три год.
4 категорія	1. Спори про право власності. 2. Спори, що виникають з договорів.	1. Спори щодо несення публічної служби і щодо правомірності нарахування сум. 2. Вибірчі справи. 3. Спори про оскарження дій, рішень з нарахування, перерахунку, збільшення розміру пенсії.	Чотири год.
5 категорія	1. Спори про відшкодування шкоди в результаті каліцтва або іншого ушкодження здоров'я. 2. Спори із земельних правовідносин. 3. Спори про спричинення шкоди фізичним і юридичним особам. 4. Спори про захист прав споживача. 5. Спори про захист інтелектуальної власності.		П'ять год.
6 категорія	1. Спори про поновлення на роботі. 2. Спори про стягнення заробітної плати, середнього заробітку, компенсації та моральної шкоди. 3. Спори про захист честі і гідності, стягнення моральної шкоди. 4. Спори про вселення, виселення, встановлення порядку користування житлом, визнання особи такою, що втратила право на користування.		Шість год.